

Наливайко Л.Р.,

доктор юридичних наук, професор,

Заслужений юрист України,

проректор

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Марценюк Л.В.,

доктор економічних наук,

доцент, професор кафедри економіки та менеджменту

Українського державного університету науки і технологій

УДК 342

DOI <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2022.1.11>

ПРАВА ЖІНОК ТА ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Вступ. Гендерна рівність - це рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства [1].

В останні десятиліття в світі гендерні питання стали підійматися все частіше, на різних рівнях, в різних галузях – від соціології до збройних сил. Соціальна рівність чоловіків та жінок закріплена на законодавчому рівні в багатьох країнах, включаючи Україну. Разом з тим, реальна ситуація з гендерним паритетом у всіх сферах життя поки що є далекою від ідеалу, адже частина прав жінок потурається тим чи іншим способом, так само як і чоловіки теж страждають від порушення їхніх прав у деяких аспектах життя.

Україна поки що посідає 59 місце в світі з півтори сотні країн, що беруть участь в цьому рейтингу, за показником «гендерний розрив», що готується Світовим економічним форумом та вимірює величину гендерного розриву у чотирьох важливих сферах нерівності між чоловіками та жінками: економічна участь, рівень освіти, політичне представництво та сфера здоров'я. Поки що у всіх перелічених сферах жінки програють за представництвом, особливо у керівних органах. Жінки отримують менш відповідальні посади, вони отримують меншу зарплату, вони менше представлені у різних органах влади.

Можна виокремити такі основні причини гендерної нерівності в Україні: стереотипи (стосовно того, що жінка – це домашня істота, берегиня родини, не повинна займати важливі посади); гендерні установки (патріархальні, тобто, жінка повинна підкорятися чоловікові,

та феміністичні, тобто несприйняття існування в сім'ї та суспільстві суворо закріплених чоловічих і жіночих ролей). Основними напрямками державної гендерної політики в Україні є: державно-правове регулювання гендерних відносин; сприяння розвитку гендерної демократії та гендерної культури в суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблематикою гендерних питань в останні роки займалися немало науковців з різних сфер: серед них є психологи, філософи, юристи, економісти, політологи та вчені інших напрямів досліджень. Серед найбільш ґрунтовних досліджень можна виділити наступних науковців: І.О. Грицай, А.Ф. Орешкову, О.С. Ядловську, К.В. Степаненко, В.О. Боняк, В.П. Кононець, Л.П. Сірко, А.Г. Гаркушу, Л.І. Кормич, О.Ю. Дрозда, А.С. Політову, С.Є. Лишанича, В.В. Чернея, О.А. Гузьмана, Н.Л. Полішко, О.О. Бакуменко, О.А. Мартиненко, О.М. Смірнова та інших. Вони зауважують, що розглядаючи жінку в соціумі поряд із чоловіком, тобто крізь призму гендерних стереотипів, видно, що не лише в Україні, а й в інших країнах світу існує невирішена та значна проблема гендерної стратифікації. Хоча законодавчо закріплено рівноправ'я, водночас суспільство не може відійти від настанов, які виявляються в зверхності чоловіка над жінкою, що чітко простежується під час вибору жінками професії, зокрема служби в органах Національної поліції України [2-9].

Результати досліджень закордонних вчених свідчать про те, що жінки-поліцейські воліють виконувати весь спектр поліцейських обов'язків. Використовуючи дані опитування, проведеного

в трьох поліцейських коледжів Китаю, вивчено ставлення курсантів поліції до гендерної інтеграції, а саме: не виявлено суттєвої різниці в ставленні до гендерної інтеграції між курсантами-чоловіками та жінками, а результати кластерного аналізу показали, що лише невелика частина курсантів поліції підтримує надання жінкам спеціалізованих завдань [10]. У статті [11] наголошено, що досвід роботи в поліції може покращити традиційні гендерні установки та розкриває сутність механізмів, які пояснюють гендерне ставлення поліції, відбір до поліції та соціалізацію під час роботи. А у дослідженні [12] вчені вказують на те, що гендерна упередженість може зіграти не на користь тій чи іншій організації. Жінки можуть проявити свої таланти у будь-якій сфері, в тому числі і на військовій службі або на службі в поліції. В дослідженні [13] наведено данні опитування 512 присяжних поліцейських у Корейському національному поліцейському агентстві стосовно наявності стресу у жінок-офіцерів та чоловіків-офіцерів. Виявлено, що тривожність та депресія в рівній мірі притаманна обом статям. Автори пропонують заходи державного впливу для зниження рівня тривожності у поліцейських.

Тобто, як видно зі стислого аналізу наукових джерел українських та закордонних вчених, є успішні приклади подолання гендерних стереотипів в різних сферах діяльності, в тому числі і у військовій та поліцейській.

Метою статті є аналіз конституційно-правових засад забезпечення рівних прав чоловіків та жінок, а також основних гендерних стратегій України до встановлення гендерної демократії; розробка рекомендацій щодо розширення гендерних прав громадян України.

Виклад основного матеріалу. В Україні основним Законом є Конституція, і саме вона гарантує громадянам права та свободи, включаючи гендерну рівність. Так, стаття 24 звучить наступним чином: Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [14]. З одного боку, роботодавець, наприклад, повинен враховувати цю статтю Конституції України та надавати рівні права на робочому місці як жінкам, так і чоловікам. Але в реальності це поки що не відповідає дійсності, адже більшість керівних та відповідальних

посад займають чоловіки, жінкам доручають менш відповідальну роботу, пояснюючи це тим, що роботодавець береже жінку, аби вона мала сили та здоров'я займатися родиною та дітьми, а служба чи робота – то вже має бути на другому місці для жінки і їй не варто витратити зайву енергію на роботі.

Значним чином стримує права жінок діючий Кодекс законів про працю України, в якому записано, що «Не допускається залучення до робіт у нічний час, до надурочних робіт і робіт у вихідні дні і направлення у відрядження вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до трьох років» [15]. Це, безумовно, порушення прав жінок, адже тільки сама жінка може вирішувати – сидіти їй з дитиною до трьох років чи доручити це комусь. Наприклад, в деяких країнах світу відсутнє таке поняття як декретна відпустка, жінка майже одразу після пологів (впродовж місяця) виходить на роботу, а свої сімейні справи вирішує паралельно, при чому успішно, адже є спеціально навчені особи, що займаються вихованням та доглядом за дитиною, поки їх матір працює. І в цьому немає нічого страшного, адже жінка не втрачає безцінні роки побудови своєї кар'єри, тому в наш час, якщо жінка відійде від робочих справ на три або шість років, вона значно відстане від останніх тенденцій, вона програватиме у порівнянні із іншими колегами. Тому жінці є сенс продовжувати кар'єру, а дитина, коли виросте, буде тільки пишатися своєю успішною матір'ю. Оплатити няню та не йти у декрет теж можуть дозволити собі не всі жінки, а тому вимушені покидати місце роботи на три, а то і шість років декрету, втрачаючи в цей час свою професійну кваліфікацію, відстаючи від інших колег, і в першу чергу, від чоловіків.

Наступним кроком у напрямі розширення гендерних прав жінок в українському законодавстві стало ухвалення в 2005 році Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», яким визначено основні вектори реалізації гендерного паритету на всіх рівнях. В статті 1 цього Закону визначено, що до основних напрямів державної гендерної політики можна віднести наступні: утвердження гендерної рівності; недопущення дискримінації за ознакою статі; запобігання та протидія насильству за ознакою статі; захист суспільства від інформації, спрямованої на дискримінацію за ознакою статі. Відомо, що багато жінок стикалися із гендерною нерівністю на робочому місці, ще й досі чоловіки сприйма-

ють жінок як обслуговуючий персонал, наприклад, як таку особу, що може зробити чай або каву при цьому не вважають, що жінки можуть бути рівноцінними партнерами чоловіків на робочому місці. Також багато жінок стикалися із сексуальними домаганнями на робочому місці, а враховуючи недосконале законодавство в цьому напрямі і малу ймовірність того, що жінка зможе доказати факт насильства, то вона зазвичай вимушена замовчувати ганебні факти залищань колег-чоловіків. Так, статтею 4 цього Закону передбачено проведення гендерно-правової експертизи чинного законодавства та проєктів нормативно-правових актів. Мається на увазі, що поки що у нас в країні є закони, що стримують права жінок і потрібно уважно подивитись на ці закони та надати пропозиції як їх покращити. А відповідно до статті 15 цього Закону політичні партії та виборчі блоки під час висунення кандидатів у народні депутати України в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі передбачають представництво жінок і чоловіків у відповідних виборчих списках [1].

Рівне виборче право забезпечується згідно з п. 1 ч. 5 ст. 3 Закону України «Про вибори народних депутатів України»: «...заборонаю привілеїв чи обмежень кандидатів у депутати за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками» [16].

Разом з тим, потрібно зауважити, що хоча за останні тридцять років кількість жінок-представниць органів влади на різних рівнях збільшилася, все одно кількість чоловіків-новладців все ще домінує.

Наступними важливими документами в сфері гендерної рівності є: Указ Президента України від 6 квітня 2011 року №389/2011 «Про Положення про Міністерство соціальної політики України» визначає, що Мінсоцполітики є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, попередження насильства в сім'ї та з питань протидії торгівлі людьми; Закон України «Про протидію торгівлі людьми» (2011 р.) визначає організаційно-правові засади протидії торгівлі людьми, гарантуючи гендерну рівність. На жаль, факти торгівлі людьми зафіксовані в усіх областях України; Наказ Мінсоцполітики від 8.06.2012 № 345 «Про Експертну раду з питань розгляду

звернень за фактами дискримінації за ознакою статі»; Державна програма протидії торгівлі людьми до 2025 р. та інші.

Також важливими в сфері подолання гендерної нерівності є закони України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» 2012 року і «Про запобігання та протидію домашньому насильству» 2017 року. Перший передбачає заборону дискримінації, зокрема за ознакою статі, а другий чітко визначає всі види домашнього насильства, і домашнє насильство нарешті стає кримінальним злочином.

Завдяки Закону про протидію домашньому насильству сотні жінок отримали допомогу, наприклад, в поліції працює підрозділ «Поліна», фахівці якого виїжджають саме на виклики, пов'язані із домашнім насильством, вони створили базу кривдників, як за кордоном, і тепер ці відомості є в особовій справі кожного порушника, що далі буде завдавати йому проблем, наприклад, при влаштуванні на роботу. На жаль, відділити жертву від кривдника в наш час зазвичай досить важко, адже це особи або родина, що вимушена проживати під одним дахом і не має змогу роз'їхатися по різних будинках.

Задля попередження насильству в Україні вже в школах та в університетах проводять відповідні заняття на цю тематику, аби громадяни України і самі не стали насильниками, і не стали жертвами насильства. В 2020 році в Україні відкрито урядову гарячу лінію з протидії домашньому насильству – 1547. На цей номер можуть анонімно звернутися жертви домашнього насильства. Також в нашій країні відкрито дев'ять шелтерів – притулків для постраждалих від домашнього насильства.

Стосовно гендерної політики в сфері безпеки і оборони, то тут багато років спостерігаємо гендерні стереотипи стосовно того, що жінкам заборонено працювати на деяких посадах [17-29]. В зв'язку з цим в період з 2014 року, з моменту проведення бойових дій в районі Донецької та Луганської областей, багато жінок приймали участь в бойових завданнях, були снайперами, а реально вони були оформлені кухарками, що, на наш погляд, є несправедливим. Цю ситуацію вдалося виправити підписанням Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека».

В сфері МВС в останні роки відбулися позитивні зрушення, адже на законодавчому рівні були зняті обмеження жінкам займати ті чи інші посади. Так, в грудні 2017 року було скасовано наказ Міністерства охорони здоров'я № 256 від

1993 року, яким було визначено перелік із 450 заборонених професій для жінок. Тепер жінки можуть працювати і пожежниками, і водолазами, і кермувальниками тощо. Крім того, у вересні 2018 року Верховною Радою України підписано Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях» № 2523-VIII № 2523-VIII. Ці зміни передбачають рівні права чоловіків та жінок при укладанні контракту на військову службу, жінкам дозволити їздити у відрядження та заступати на добові наряди. Також раніше до жінок-військовослужбовців застосовувалися більш м'які заходи покарання, а тепер жінки несуть відповідальність і покарання нарівні із чоловіками.

В 2021 році в Збройних силах служили приблизно 57 тисяч жінок. Серед цивільних працівників ЗСУ жінки становлять понад 54 % від загальної кількості цивільного особового складу. На командних посадах перебувають понад 900 офіцерів-жінок, а на посадах командирів взводів – 109 жінок. Наразі проходить службу в Збройних силах 31 тисяча жінок – це 15,6% від загальної кількості військових. Також в Україні є дві жінки, яких відзначили званням генерала: генерал-майор полковник медичної служби Людмила Шугалей, а також нинішня міністерка у справах ветеранів Юлія Лапутіна. Крім того, Тетяна Остащенко стала першою жінкою, яка очолила командування Збройних сил, а саме Медичні сили [17, 19].

Для запровадження гендерної рівності зроблено наступні кроки: урівняно нормативи для вступу дівчат та хлопців до закладів вищої освіти сектору безпеки; з 2018 року жінкам надано право брати участь у кваліфікаційних іспитах на право носіння Берета з відзнакою в Національній гвардії України; службові розслідування в Національній гвардії України проводяться із залученням фахівців з питань гендерної інтеграції органів військового управління; запроваджено збір статистичних даних органів системи МВС з розподілом за статтю.

На удосконалення нормативно-правової бази в сфері гендерної рівності направлена Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, яка передбачає розширення прав жінок в різних сферах життя [20].

В Україні все більше організацій приділяють увагу гендерної рівності. Серед найбільш відомих ініціатив можна виділити наступні: Національна «Гаряча лінія» з питань попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації. Ця лінія створена ще у 1997 році на базі відомого центру «Ла Страда Україна», на цю лінію можуть звернутися навіть діти; Центри гендерної рівності у вищих навчальних закладах. Подібні центри існують у більше, ніж 20 університетах, в тому числі і в Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ (ДДУВС); Музей історії жіноцтва, жіночого та гендерного руху. Поки що такий музей діє з 2009 року лише в Харкові, та на нашу думку, подібні музеї потрібно відкривати і в інших містах, аби залучати до гендерної проблематики якомога більше людей; Гендерний інтерактивний театр; Мережа громадського контролю за гендерною рівністю на виборах; Реабілітаційний Центр «Софія» для жінок.

Одним із напрямів гендерної рівності є забезпечення однаковим доступом усіх, незалежно від статі, до якісної і сучасної освіти. В цьому контексті затверджено Стратегію впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року. Реалізація гендерної політики ДДУВС здійснюється на основі Плану заходів з гендерної інтеграції університету на 2020-2032 рр. та Методичних рекомендації з інтеграції гендерних підходів у систему підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони України. В кожному структурному підрозділі визначено відповідального з забезпечення гендерної рівності, створено Студентсько-курсантський центр гендерної культури. На базі університету регулярно проводяться науково-практичні та виховні заходи. Так, проведено Міжнародний форум «Сучасні виклики у протидії та запобіганні домашньому насильству». Крім того, представниці ДДУВС стали активними учасницями круглого столу «Жінки та дівчата у науці: досвід минулого та виклики сучасності». Заохочувати здобувачів вищої освіти не бути осторонь гендерної тематики вдалося завдяки проведенню Всеукраїнського конкурсу есе «Дотримання принципу гендерної рівності в умовах COVID-19». Подобається студентам і конкурс «Правові дебати» з гендерної та антидискримінаційної тематики, де учасники можуть висловити свої думки та головне – бути почутими. Багато уваги приділяється проблемі подолання проявів домашнього насильства, психологічного насильства в побуті, на роботі, в процесі навчання. Здобувачі вищої освіти із задоволенням відвідують різного роду воршкони: «Не дрібниці» щодо

протидії різного виду насильства, «Стабільність у нестабільному світі» щодо боротьби зі стресами, «Фемінітиви в студію» – обговорення важливості використання фемінітивів у сучасній українській мові, «Гендерна рівність vs. дискримінація. Як не потрапити під вплив гендерних стереотипів?» та інші.

Висновки. Не дивлячись на те, що вже багато чого зроблено в українському суспільстві на законодавчому рівні в напрямі подолання гендерної нерівності, багато чого ще потрібно зробити. Серед рекомендацій щодо зменшення гендерної нерівності та дискримінації можна виокремити наступні: впровадження Програми розвитку відповідних послуг у сфері професійної зайнятості для жінок, які вступають або повертаються на ринок праці після виконання репродуктивної функції; порівняльний аналіз українського законодавства з міжнародним досвідом гендерної правотворчості; виділення достатнього фінансування на гендерні програми; розширення переліку статистичних показників за ознакою статі; подолання гендерних стереотипів в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення: 20.11.2021).
2. Наливайко Л.Р., Грицай І.О. Gender Budgeting as a Means of Ensuring the Gender Equality Principle. *Challenges and prospects for the development of legal systems in Ukraine and EU countries: comparative analysis*. Riga: Izdevniecība "Baltija Publishing". 2019. Vol. 1. 304 p. P. 237-255.
3. Наливайко Л.Р., Грицай І.О. Gender equality principle in the state gender policy: practice of Ukraine and EU member states. Development and modernization of the legal systems of Eastern Europe: experience of Poland and prospects of Ukraine: Collective monograph. Vol. 2. Lublin: Izdevniecība "Baltija Publishing". 2017. 336 p. P. 137-155.
4. Грицай І.О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. Київ: Хай-Тек Прес, 2018. 470 с.
5. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності: навч посіб. 2-ге вид., перероб. і доп./ кол.авт. за ред. д.ю.н., доц.. В.О. Боняк. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД. 2018. 260 с.
6. Головіна О.В. Стратегія та шляхи та розв'язання проблем гендерно обумовленого насильства як фактор демократичних змін у суспільстві // *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. № 2. Дніпро: ДДУВС. 2019. С. 47-51.
7. Савела Є. А., Ярошенко А. С. Питання гендерної політики у національній поліції України: теоретико-правовий аспект. *Науково-практичний фаховий збірник наукових праць «Прикарпатський юридичний вісник»*. 2019. Вип. 3 (28). Т. 1. С. 181-185.
8. Ярошенко А.С., Костенко О.М. Особливості запровадження штрафу за заборгованість зі сплати аліментів з метою посилення захисту права дитини на належне утримання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 2. С. 84-92.
9. Наливайко Л.Р., Грицай І.О. Гендерна політика у системі детермінант демократизації суспільства: український вимір. *Правова наука України: сучасний стан, виклики та перспективи розвитку*: монографія / редкол.: О. В. Петришин (голова редкол.), В. А. Журавель (заст. голови редкол.), Н. С. Кузнецова (заст. голови редкол.) [та ін.] ; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право. 2021. 680 с.
10. Bitna Kim, Jurg Gerber, Attitudes toward gender integration in policing: A study of police cadets in China. *International Journal of Law, Crime and Justice*. 2019. Vol. 57. P. 91-102. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ijlcrj.2019.03.004>. (дата звернення: 20.12.2021).
11. Jennifer M. Ashlock, Gender attitudes of police officers: Selection and socialization mechanisms in the life course. *Social Science Research*. 2019. Vol. 79. P. 71-84. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2018.12.008>. (дата звернення: 28.11.2021).
12. Edward H. Chang, Katherine L. Milkman, Improving decisions that affect gender equality in the workplace. *Organizational Dynamics*. 2020. Vol. 49. Is. 1. URL: <https://doi.org/10.1016/j.orgdyn.2019.03.002>. (дата звернення: 29.12.2021).
13. Jeong L. Kim, William Wells, James J. Vardalis, Sharon K. Johnson, Hyungjin Lim, Gender difference in occupational stress: A study of the South Korean National Police Agency. *International Journal of Law, Crime and Justice*. 2016. Vol. 44. P. 163-182. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ijlcrj.2015.09.001>. (дата звернення: 03.01.2022).
14. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами, внесеними Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р.). Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
15. Кодекс Законів про працю України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=322-08>. (дата звернення: 05.01.2022).
16. Закон України «Про вибори народних депутатів України». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1665-15>. (дата звернення: 07.01.2022).
17. В Україні дозволять жінкам обіймати будь-які посади в армії. URL: <https://glavcom.ua/country/society/v-ukrajini-dozvolyat-zhinkam-obiymati-bud-yaki-posadi-v-armiji-791081.html> (дата звернення: 08.01.2022).
18. Венгер О. Напряма удосконалення гендерної політики в умовах цифрового суспільства. URL: <http://vestnikzgia.com.ua/article/view/189005> <https://doi.org/10.30839/2072-7941.2019.189005> (дата звернення: 11.01.2022).
19. Сулова І. Жінка під час збройного конфлікту: від жертви до миротворця. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/suslova/zhinka-pid-chas-zbrojnogo-konfliktu-vid-zhertvi-do-mirotvortsja-124795.html>. (дата звернення: 11.01.2022).
20. Про затвердження Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0B1VZD3D0A> (дата звернення: 11.01.2022).

Наливайко Л.Р., Марценюк Л.В. ПРАВА ЖІНОК ТА ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

У статті окреслені конституційно-правові засади забезпечення рівних прав чоловіків та жінок. Проаналізовано основні гендерні стратегії України до встановлення гендерної демократії. Наведено приклади науково-практичних та виховних заходів з гендерної тематики, що регулярно проводяться на базі Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Виокремлено основні причини гендерної нерівності в Україні, серед яких: стереотипи (стосовно того, що жінка – це домашня істота, берегиня родини, не повинна займати важливі посади); гендерні установки (патріархальні, тобто, жінка повинна підкорятися чоловікові, та феміністичні, тобто несприйняття існування в сім'ї та суспільстві суворо закріплених чоловічих і жіночих ролей).

Наголошено, що основними завданнями з розширення гендерних прав та підняттям України з 53 місця за індексом гендерної нерівності на більш достойні позиції є: проведення фундаментальних та прикладних досліджень з актуальних проблем правового статусу внутрішньо переміщених осіб та забезпечення гендерної рівності; розробка проектів нормативно-правових актів та пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства; проведення правових експертиз нормативно-правових актів, в тому числі гендерної; сприяння впровадженню результатів наукових досліджень в практичну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування з метою захисту прав і свобод людини і громадянина, прав внутрішньо переміщених осіб, прав осіб, які постраждали від проявів гендерної нерівності, гендерного насильства, в тому числі насильства в сім'ї, як у мирний час, так і в умовах конфлікту.

Основними напрямками державної гендерної політики в Україні повинні стати: державно-правове регулювання гендерних відносин; сприяння розвитку гендерної демократії та гендерної культури в суспільстві.

Ключові слова: гендер, гендерна рівність, гендер в системі МВС, жінки в секторі оборони, гендерний паритет.

Nalyvaiko L.R., Martseniuk L.V. WOMEN'S RIGHTS AND GENDER EQUALITY IN UKRAINE: PROBLEMS OF THEORY AND PRACTICE

The authors of the article outline the constitutional and legal principles of ensuring equal rights for men and women. The main gender strategies of Ukraine before the establishment of gender democracy are analyzed. Examples of scientific-practical and educational events on gender issues, which are regularly held on the basis of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, are given.

The authors singled out the following main causes of gender inequality in Ukraine: stereotypes (that a woman is a domestic being, a guardian of the family, should not hold important positions); gender attitudes (patriarchal, ie, women must obey men, and feminist, ie, rejection of the existence in the family and society of strictly fixed male and female roles). The main directions of the state gender policy in Ukraine are: state and legal regulation of gender relations; promoting the development of gender democracy and gender culture in society.

It was emphasized that the main tasks of expanding gender rights and raising Ukraine from 53rd place on the index of gender inequality to more worthy positions are: conducting fundamental and applied research on topical issues of the legal status of internally displaced persons and ensuring gender equality; development of draft regulations and proposals to improve existing legislation; conducting legal examinations of regulations, including gender; promoting the implementation of research results in the practice of public authorities and local governments in order to protect human and civil rights and freedoms, the rights of internally displaced persons, the rights of victims of gender inequality, gender-based violence, including domestic violence both in peacetime and in times of conflict.

In Ukraine, more and more organizations are paying attention to gender equality. Among the most well-known initiatives are the National Hotline for the Prevention of Domestic Violence, Trafficking in Human Beings and Gender Discrimination. This line was created in 1997 on the basis of the famous center "La Strada Ukraine", this line can be used even by children; Centers for Gender Equality in Higher Education Institutions. Similar centers exist in more than 20 universities, including the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (DDUVS); Museum of the History of Women, Women's and Gender Movement. So far, such a museum has been operating only in Kharkiv since 2009, but in our opinion, similar museums should be opened in other cities in order to attract as many people as possible to gender issues; Gender interactive theater; Network of public control over gender equality in elections; Sofia Rehabilitation Center for Women.

To summarize, we note that among the important measures to overcome gender inequality in Ukraine are: implementation of the State Program for Equal Rights of Men and Women, as well as mechanisms for implementation and control of this Program, ratification of the Council of Europe Convention 210 on Combating and Preventing Domestic Violence, examination of Ukrainian legislation from the standpoint of gender equality, strengthening gender education.

Key words: gender, gender equality, gender in the system of the Ministry of Internal Affairs, women in the defense sector, gender parity.